

HELYI TANTERV

GYENGÉNLÁTÓ, ALIGLÁTÓ TANULÓK SZÁMÁRA

Történelem 5-8. évfolyam

2020.

I. Óraterv

ÉVFOLYAM	5.osztály	6.osztály	7.osztály	8.osztály
HETI ÓRASZÁM	2 óra	2 óra	2 óra	2 óra
TANÍTÁSI HETEK SZÁMA	36 hét	36 hét	36 hét	36 hét
ÉVES ÓRASZÁM	72 óra	72 óra	72 óra	72 óra

II. Módszertani alapelvek a történelem tantárgy tanítása során

1. Előzetes információszerzés

A tantárgy tanítását megelőzően fel kell mérni, hogy az alsó tagozatos korrekciós foglalkozásoknak milyen mértékben sikerült a szükséges alapismeretekkel és készségekkel ellátnia a tanulót. Ezen túlmenően birtokában kell lennünk annak az ismeretnek is, hogy tanulóink képesek-e a síkírás-olvasásra vagy sem.

A tanulás módját és körülményeit alapvetően meghatározza a látásmaradvány mértéke. A pedagógiai munkában a megmaradt funkciókra támaszkodhatunk – azokat fejleszteni, a hiányzókat kompenzálni kell. A diagnózis pontos ismerete és figyelembevételre szükséges a különböző látásjavító eszközök ajánlásához, a speciális módszerek, valamint a fejlesztési feladatok megválasztásához. A tanuláshoz szükséges képességek csakis a tanulási folyamat során fejlődnek. Miközben hatékony tanulási módszereket tanulnak meg, sajátítanak el, általuk fejlődik tanuláshoz való viszonyuk, és a sikerek nyomán nő az önbizalmuk.

Ha a tanulóra a vizuális információszerzés jellemző, akkor ők segédeszközzel képesek olvasni, írni. Ebben az esetben a tanulók a vizualitás elsődlegessége mellett különböző mértékben támaszkodnak a hallási (auditív) és a tapintó típusú (taktilis) információkra is. Ebbe a csoportba sorolható minden gyengénlátó gyermek, valamint az aliglátó és súlyosan aliglátó tanulók.

2. Gyengénlátó, aliglátó tanulók

A gyengénlátó tanulók számára ma már sokféle korszerű optikai eszköz áll rendelkezésre: kézi, elemes lupék, hasábnagyítók, teleszkópok, távcsőszemüvegek, elektronikus olvasókészülékek. Az aliglátók a szükséges, 15-60-szoros nagyítást lehetővé tevő optikai, elektronikai eszközök segítségével képesek a síkírás-olvasás elsajátítására. A tanulást még számos hasznos eszköz segíti. Például: könyvtartó állvány, speciális füzet, dombornyomott térkép stb.

Fontos, hogy engedélyezzük – a Házirendben leírtakkal egyetértésben - a tanuló egyéni segédeszközeinek használatát: okostelefont, vagy a digitális fényképezőgépek használatát a táblaképek rögzítésére.

A látássérülés nem egyformán érinti a perifériás és a centrális látást. A centrális látás sérülése a síkírást-olvasást akadályozza, a perifériás látás sérülése pedig a látótér csökkenését, gyakran körkörös szűkületét, úgynevezett „csőlátást” eredményezve, elsősorban a tájékozódást nehezíti. Egyes szembetegségek következménye szintévesztés vagy színvaktság is lehet. Van, aki fénykerülő, hunyorog, könnye csordul erős fényben, míg mások fényigénye nagy. Ők külön helyi megvilágítást igényelnek.

Az iskolai feladatok nagyrészt vizualitásra épülnek. A gyengénlátó, aliglátó tanulók emiatt alapvetően hátrányban vannak. Az ismeretszerzéshez, feladatmegoldáshoz több időre van szükségük. Az egyéni differenciáláshoz nagy odafigyelés szükséges: segítséget nyújthatunk kézbe adott táblai vázlattal vagy táblára íráskor a táblára írt szöveg kimondásával illetve lediktálásával.

A tanítási órákon eredményesen alkalmazhatóak auditív információhordozók is. A hosszabb leckéket tartalmazó „tanulós” tárgyak, mint pl. a történelem hangkazettára, diktafonra, okostelefonba mondott anyaga a tanuló délutáni önálló felkészülését segítheti.

A gyengénlátók oktatásában fő szempont a láthatóság, az olvashatóság biztosítása. A tanulók a szokványos méretű iskolai információs anyagot (tankönyvi kép, szöveg, szemléltető anyagok) nem minden esetben tudják használni. Számukra nagyobb méretű betűt, ábrát kell biztosítani, és szükség esetén lehetővé kell tenni a közelebről való szemlélődést.

Nemcsak a betűméretet, hanem a vonalvastagságot, a sorköz méretét is az egyéni igényeknek megfelelően kell megválasztani. Biztosítani kell a kontrasztosságot (fekete-fehér, kék-sárga stb.). Kerülni kell a fényes lapfelületet, a színes mezőben történő szöveg megjelenítést.

A gyengénlátó gyermekek kézírása kiváltható számítógéppel. Segítségével jól olvasható, esztétikus, számukra is látható, követhető, és visszaolvasható írásmunkákat készítenek.

3. Súlyosan aliglátó tanulók

Ha a tanuló súlyosan aliglátó, akkor elsősorban a tapintásos és a hallási információszerzés jellemzi. Maradék látásuk még segédeszköz igénybevételével sem teszi lehetővé a síkírást-olvasást. Ekkor segítenek a különböző képernyőolvasó-programok: Wintalker és a Jaws programok, melyek segítségével a Windows-rendszert is használni tudják a gyermekek, valamint ezek segítségével az internet is elérhetővé vált számukra. A laphoz kapcsolható Braille-kijelző sok gyerek számára alkalmas a számítógép használat során.

4. Általános fejlesztési lehetőségek a történelem órákon:

- az önállóság további fejlesztése a tanulási tevékenységében;
- a látásteljesítménnyel rendelkező tanulók esetében a látás kihasználását maximálisan segítő speciális optikai segédeszközök használata iránti igény kialakítása;
- a céltudatosság, kitartás kialakítása az önálló tanulás céljából;
- az önfejlesztés igényének kialakítása különösen az ismeretszerzés terén és az egyéni tehetség kibontakoztatásában;
- az önbizalom és az önkritika egyensúlyának megteremtése, reális énkép kialakítása;

5. Tanulásszervezési eljárások a történelem órákon

- a frontális és egyéni tanulásszervezés esetén a feladatokat a mennyiség vagy a feladatra szánt idő tekintetében differenciáljuk;
- csoportmunkában a gyermeknek olyan szerepet adjunk, amelyben a tanuló jól teljesíthet; ha olvasási nehézséggel küzd, ne ő legyen a feladat felolvasója, ám ha ügyesen kommunikál, lehet szószóló: ezzel növelhetjük a tanuló önbecsülését, erősíthetjük pozitív önértékelését;
- a feladatvégzéshez a szokásosnál több időt biztosítsunk;

- segíthetjük a tanulót a feladatlapok, munkafüzeti feladatok elvégzésében, ha kezdetben felolvassuk számukra a megoldandó feladatok kérdéseit, táblázatoknál, több alpontot tartalmazó feladatoknál külön is hívjuk fel erre a figyelmét;
- a nehezebb tananyagrészek feldolgozását részletes tanári magyarázattal segítsük;
- differenciálás a szemléltető eszközök használatában - tévéadás, oktatófilmek megtekintésekor a munkafolyamatokat magyarázzuk el előzetesen;
- szemléltetéskor esetleg kapjon kézbe a látássérült tanuló külön, személyre szabottan felnagyított, kontúrozott megfigyelendő tárgyat, képet, diagrammot;
- amennyiben szükséges helyi megvilágítást alkalmazzunk;
- a tananyagot alakítsuk át, a terjedelmét csökkentjük, adjunk/írjunk vázlatot, ha ezt a tanuló látásteljesítménye indokolja;
- erősítsük a látássérülést kompenzáló képességeket: lényegkiemeléssel, tömörítéssel és a gondolatmenet egy logikai vázra való adat / fogalom felfűzéssel;
- oktatási, tanulási eszközök átalakításakor támaszkodjunk a nagyításra, kontraszt alkalmazására, domború ábrák használatára, speciális füzetekre;
- képelemzésre élénk színű, kontúrozott, nagyméretű, de nem túl aprólékos szemléltető anyagot (didaktikus rajz, grafikon, statisztikai táblázat, diagram) használjunk;
- eredeti képeket, rajzokat vagy nagy méretben vetítve (okostábla, interaktív tábla, TV) vagy egyenként közelről megmutatva szemléltessük;
- az önálló ismeretszerző munkát igénylő feladatokat lehetőleg csoportmunka keretében, differenciáltan végeztessük;
- kiselőadás anyagának összeállítását 2-3 forrásból, differenciáltan állapítsuk meg;
- a térképismeret tanításakor, ill. annak számonkérésekor vegyük figyelembe a szakértői véleményben leírtakat a tanuló esetleges mentesítését a térképhasználat értékelése és minősítése alól;
- gyógypedagógusként a gyermek szemészeti állapota, esetleg diszparaxia fenállása esetén, a téri orientációs zavar alapján felmenthetjük a térképismeret számonkérése alól;
- térképhasználatban segíthetjük a tanulót azzal, ha a saját térképében vastag filccel áthúzzuk a határvonalakat, a folyókat és bejelöljük azt a néhány várost, melyet számon fogunk kérni; kontúrtérképen nagyon sok gyakorlással lehet csak eredményt elérni; az egyéni képességeket, érdeklődést kell szem előtt tartanunk a térképismeret elsajátíttatása során: kis lépések begyakoroltatásával egyfajta automatizmust alakítsunk ki a térképleolvasáskor;
- segíthetjük a térképhasználatot, ha órán táblai rajzot készítünk (melyet nyomtatott formában a tanuló is megkap), így támpontokat nyújthatunk, magyarázatot adhatunk, fejleszthetjük a vizualitást;
- az IKT-eszközök használata (interaktív tábla, webes animációk stb.) segítséget jelenthet a térképismeret tanításában;

III. A tantárgy tanításának általános céljai

A történelem a társadalom kollektív memóriájaként az emberi azonosságtudat egyik alapja. Formálja és erősíti a nemzeti, európai és az egyetemes emberi identitást. A történelemtanítás célja, hogy a tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal. Ezen túlmenően a tantárgy tanításának célja, hogy tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon

kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll. Fontos feladata a tantárgy tanításának, hogy megértse a tanuló, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelme alakításában. A múlt ismerete mellett megértse saját korát. Célja a történelemtanításnak a tanulóknál az ok-okozati viszonyítási képesség kialakítása, fejlesztése. Tudatosan kell formálni az információk önálló megszerzésének igényét, feldolgozásának és alkalmazásának jártasságát. Tudatosan kell fejleszteni a tanulóknál feladat-, és problémamegoldó képességét, és célunk kell legyen az is, hogy tanulóink tiszteljék egymás véleményét, másságát.

IV. A tantárgy általános fejlesztési követelményei

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái

A tanuló a történelemtanulás során különböző típusú tananyagokkal, feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét.

A tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák

A történelmi források feldolgozása önállóan vagy tanári segítséggel, valamint kooperatív technikák alkalmazásával, ill. differenciált feladatadással segíti a kommunikációs kompetenciák, ezen belül is a szövegértés fejlődését.

Digitális kompetenciák

A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek. Az interneten történő információgyűjtés során segítsük tanulóinkat szükség esetén az optikai segédeszköz, a speciális képernyőnagyító, valamint az olvasó szoftver alkalmazásában. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanításnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a

digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során tanári irányítás mellett megtanulja kiemelni a lényegét, és következtetéseket tud levonni. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források elemzésével és megértésével fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanuló a különböző történelmi korok embereinek mindennapi életének, valamint a kiemelkedő személyiségek történelmi életútjainak és cselekedeteinek megismerésével követhető modelleket láthat, tapasztalhat. Példaképeket állíthat maga elé, olyanokat, akik a válságos történelmi helyzetekben a bátorságukkal, kitartásukkal, önfeláldozásukkal, segítségnyújtásukkal és szolidaritásukkal követésre méltó példát mutatnak a mai kor emberének is.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A történelem tanulása során a tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és azoknak a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A tanuló megismeri az alkotó emberi tevékenységeket, értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmód-történelmi témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor, akár a pályaválasztás során is.

V. Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények, általános követelmények

Az 5-6. évfolyamban a nevelési-oktatási szakasz végére a tanulónak az alábbi továbbhaladási feltételeknek kell megfelelnie a differenciálás elvének érvényesülésével:

Történelmi ismeretek

- ismeri és fel tudja idézni, esetlegesen tanári segítséggel a magyar és az európai történelmi hagyományhoz kapcsolódó legfontosabb mítoszokat, mondákat, történeteket, elbeszéléseket;
- irányított vázlat segítségével be tudja mutatni a különböző korok életmódjának és kultúrájának főbb vonásait és az egyes történelmi korszakokban élt emberek életét befolyásoló tényezőket;
- ismeretei vannak a zsidó-keresztény kultúra kialakulásának főbb állomásairól, és a legfontosabb tanításairól;
- felismeri és rávezető segítséggel meg tudja nevezni a középkori és újkori magyar történelem kiemelkedő alakjait, cselekedeteiket, illetve szerepüket a magyar nemzet történetében;
- fel tudja idézni segítséggel a középkori és újkori magyar történelem legfontosabb eseményeit, jelenségeit, folyamatait, és fordulópontjait;
- képes felidézni a magyar nemzet honvédő és szabadságharcait;
- példákat tud hozni a hazaszeretet, az önfeláldozás és a hősiesség megnyilvánulásaira;
- tisztában van a középkor és újkor világméretű fő vonásaival;
- ismeri és be tudja mutatni a 19. századi modernizáció gazdasági, társadalmi és kulturális hatásait Magyarországon és a világban;
- ismeri a különböző korok hadviselési szokásait, jellemzőit;
- példákat tud felhozni arra, hogy a történelem során miként járultak hozzá a magyarok Európa és a világ kulturális, tudományos és politikai fejlődéséhez;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit a középkorban és újkorban, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára és együttműködésére;
- valós képet alkotva képes elhelyezni Magyarországot a középkori és újkori európai történelmi folyamatokban.

Ismeretszerzés és forráshasználat

- tanári irányítás mellett képes ismereteket szerezni személyes beszélgetésekből, olvasott és hallott, valamint a különböző médiumok által felkínált szöveges és képi anyagokból;
- tanári segítséggel kiemel lényeges információkat (kulcsszavakat) elbeszélő vagy leíró szövegekből, illetve rövidebb magyarázó szövegekből, és az ezek alapján megfogalmazott kérdésekre egyszerű válaszokat képes adni;
- megadott szempontok alapján, tanári útmutatás segítségével történelmi információkat gyűjt különböző médiumokból és forrásokból (könyvek, atlaszok, kronológiák, könyvtárak, múzeumok anyagai, filmek; nyomtatott és digitális, vizuális források);
- le tud vonni egyszerű következtetéseket, és véleményt tud alkotni;
- képes magatartásformák megfigyelésére és jellemzésére;
- megadott szempontok alapján rendszerezi a történelmi információkat;
- felismeri, hogy melyik szöveg, kép, egyszerű ábra kapcsolódik az adott történelmi témához;
- képen, egyszerű ábrán ábrázolt folyamatot, jelenséget saját szavaival le tud írni;
- képes különbséget tenni források között típus és kontextus alapján;
- össze tudja vetni a forrásokban található információkat az ismereteivel;

- meg tudja vizsgálni, hogy a történet szerzője résztvevője vagy kortársa volt-e az eseményeknek;

Tájékozódás történelmi térben, időben

- a térben, időben történő tájékozódáshoz szükséges az adaptált történelmi - térképek használata, és a térképjelek ismerete;
- ismeri a nagy történelmi korszakok elnevezéseit és időhatárait, néhány kiemelten fontos esemény és jelenség időpontját;
- használja az idő tagolására szolgáló kifejezéseket;
- időrendbe tud állítani történelmi eseményeket, képes az idő ábrázolására pl. időszalag segítségével;
- tanári segítséggel a tanult történelmi eseményeket, jelenségeket, személyeket, képeket hozzá tudja rendelni egy adott történelmi korhoz, régióhoz, államhoz;
- tanári segítséggel használ különböző történelmi térképeket a fontosabb történelmi események helyszíneit beazonosítja;
- amennyiben látásteljesítménye lehetővé teszi egyszerű alaprajzokat, modelleket, térkép-vázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készíti önállóan vagy tanári segítséggel, esetleg kooperatív csoportmunkában;

Szaktárgyi kommunikáció

- önállóan és tanári kérdések segítségével képes eseményeket, történeteket elmondani, történelmi személyeket bemutatni, saját véleményt megfogalmazni;
- kulcsszavak segítségével össze tudja foglalni saját szavaival hosszabb elbeszélő vagy leíró szövegek tartalmát;
- képes rövid fogalmazások készítésére egy-egy történetről, történelmi témáról;
- használja a történelmi fogalmakat, szakkifejezéseket;
- egyszerű történelmi témáról tanári útmutatás segítségével kiselőadást tud összeállítani és bemutatni;
- egyszerű történelmi kérdésekről véleményt tud megfogalmazni, állításait alá tudja támasztani;
- meghallgatja mások véleményét, érveit;
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket;
- össze tudja foglalni saját szavaival hosszabb elbeszélő vagy leíró szövegek tartalmát;
- az általa gyűjtött történelmi adatokból, szövegekből rövid tartalmi ismertetőt tud készíteni;
- képes önálló kérdések megfogalmazására a tárgyalt történelmi témával, eseményekkel kapcsolatban;
- tud egyszerű vizuális rendezőket kiegészíteni hagyományos vagy digitális módon (táblázatok, ábrák, tablók, rajzok, vázlatok) egy történelmi témáról;

Történelmi gondolkodás

- adott történetben különbséget tud tenni valós és nem valós események között;
- a történelmi eseményekkel és személyekkel kapcsolatban önálló kérdéseket tud megfogalmazni;

- rávezető tanári irányítás mellett feltételezéseket tud megfogalmazni történelmi személyek cselekedeteinek mozgatórugóiról;
- önálló véleményt is képes megfogalmazni történelmi személyekről, eseményekről;
- segítséggel felismeri a különböző korokra jellemző tárgyakat, alkotásokat, életmódokat, szokásokat;
- felismeri, hogy az emberi cselekedeteknek következményei vannak;
- képes megfigyelni és összehasonlítani a történelemben előforduló különböző emberi magatartásformákat és élethelyzeteket;
- a történelmi szereplők megnyilvánulásainak szándékot tulajdonít;
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről;
- példákat hoz a történelmi jelenségekre;

Kulcsfogalmak

Értelmező kulcsfogalmakat érti, segítséggel többségét használja: történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség.

Tartalmi kulcsfogalmakat megérti, segítséggel többségét használja:

politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduradalom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom;

társadalmi: társadalom, társadalmi csoport, nemzet, népcsoport, életmód;

gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés, falu, város;

eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, hit, vallás, egyház,

VI. Értékelés

A tanulást támogató értékelés előtérbe helyezésével, a tanulót segítő, fejlesztő visszajelzések, a csoportos megbeszélés és önértékelés, valamint a tanuló önmagához mért fejlődése a mindenkori órai értékelés feladata.

A tantárgy értékelésekor figyelembe kell venni az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkijelölések alapján az ismeretek, jártasságok és készségek terén elért eredményeket.

A kooperatív tevékenységekkel, önállóan vagy társaival közösen végzett digitális eszközhasználaton alapuló feladatok értékelése részese a mindennapi oktatás-nevelésnek.

Értékelendő területek a fentiekén túlmenően az órai aktivitás, az együttműködés a tanulás folyamatában, az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés.

A gyermek tudását rendszerességgel és igényességgel kell mérni és értékelni. Történhet ez szóbeli feleltetéssel, és írásban is: aliglátó tanulóinknál Braille vagy elektronikus úton. A számítógépet készségszinten használók számára természetesen a digitális forma a legmegfelelőbb ellenőrzési módszer. Amennyiben a tanuló bizonyos feladatok, anyagrészek alól felmentést kap, azt előre kell tisztázni vele és a társaival is.

A tanulók felmérés, osztályozó vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.).

Az értékelés kettős céljának megfelelően mindig meg kell találni a helyes arányt a formatív és a szummatív értékelés között. Fontos szerepet kell játszania az egyéni és csoportos önértékelésnek, illetve a diáktársak által végzett értékelésnek is. Törekedni kell arra, hogy a számonkérés formái minél változatosabbak, az életkornak megfelelőek legyenek. A hagyományos írásbeli és szóbeli módszerek mellett a diákoknak lehetőséget kell kapniuk arra, hogy a megszerzett tudásról és a közben elsajátított képességekről valamely konkrét, egyénileg vagy csoportosan elkészített termék létrehozásával is tanúbizonyságot tegyenek.

Az értékelés területei:

- szóbeli felelet,
- feladatlapok értékelése,
- tesztek, dolgozatok osztályozása,
- rajzok készítése,
- tájékozódási képesség önmagához viszonyított fejlődése a történelmi térképeken,
- munkafüzeti tevékenység megbeszélése,
- gyűjtőmunka elismerése,
- poszter, plakát, prezentációkészítése előre megadott szempontok szerint,
- múzeumlátogatási tapasztalatok előadása.

Az értékelés módjai: szóbeli, írásbeli, az ötfokú skálán érdemjeggyel.

5. évfolyam

Heti óraszám	2 óra
Tanítási hetek száma	36 hét
Éves óraszám	72 óra

Témakörök:

Témakörök	Óraszám
Személyes történelem	6 óra
Fejezetek az ókor történetéből	17 óra
A kereszténység	5 óra
A középkor világa	15 óra
Képek és portrék az Árpád-kor történetéből	29 óra
Összesítés	72 óra

Tananyag- témakör

Személyes történelem

Javasolt óraszám: 6 óra

Fejlesztési feladatok

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek:
 - egyszerű, személyes történetek elmesélése;
 - szóbeli, írásos és képi információk gyűjtése;
 - információk összevetése és feldolgozása tanári segítséggel;
2. Rendszerezés és alkalmazás:
 - családi fotók, tárgyak, történetek gyűjtés utáni rendszerezése;
 - kronológiai fogalmak ismerete;
3. Önművelés:
 - Címer, zászló, pecsét készítése önállóan vagy társakkal;

Témakörök

Körülöttem a történelem (3 óra)
Családi fotóalbum és személyes tárgyak;
Személyes történetek dokumentálása, elbeszélése;
Egy nap dokumentálása;
Kódexkészítés (valamely magyar kódex mintájára pl. Képes krónika);

Címer, zászló, pecsét, az idő mérése (3 óra)
Címerek és zászlók alkotóelemei saját település és Magyarország címere és zászlaja példáján;
A hitelesítés eszköze, a pecsét (pl. az Aranybulla pecsétje);
Személyes címer-, zászló- és pecsétkészítés;
Az időszámítás;

Fogalmak

kódex, címer, zászló, pecsét, Kr.e., Kr.u., évszázad, őskor, ókor, középkor, újkor, modernkor

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Képpel illusztrált, írott összefoglaló készítése egy meghatározó személyes élményről.
Kódexlap készítése, pl. a Képes krónika alapján.
Időszalag készítése.
Ország, település, iskola, sportegyesület és egyéb címerek gyűjtése.
Címerek értelmezése tanári irányítással.

Fejezetek az ókor történetéből

Javasolt óraszám: 17 óra

Fejlesztési feladatok

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Információk gyűjtése az ókori és a modern olimpiai játékokról, és összehasonlításuk;
- Az ókori hadviselés legalapvetőbb jellemzőinek bemutatása;
- a tanult hősközökhöz kapcsolódó történetek felidézése.
- Görög hoplita felismerése, fegyverzetének azonosítása képen, rekonstrukciós ábrán;
- A nomád életmód, gazdálkodás és hadviselés alapvető jellegzetességeinek felidézése

2. Rendszerezés és alkalmazás

- az ókori és a modern olimpiák összehasonlítása;
- A tanult háborúk okainak és következményeinek bemutatása;

3. Önművelés:

- Mai magyar településnevek azonosítása az ókori Pannónia térképén;
- A Hun Birodalom földrajzi kiterjedésének nyomon követése a térképen;
- Történelmi mozgások (pl. hadmozdulatok, hadjáratok, népmozgások) nyomon követése történelmi térképen;

Témakörök

Az ókori Egyiptom világa (2 óra)

Földművelés a Nílus mentén.

Hitvilág és halottkultusz a piramisok és a Királyok Völgye;

A legjelentősebb találmány: az írás.

Az ókori Hellasz öröksége (2 óra)

Mindennapok egy görög városban: Athén és lakói.

Görög istenek, az olümpiai játékok.

Az athéni és spártai nevelés.

Az ókori Róma öröksége (3 óra)

Róma alapítása a mondákban.

Egy római polgár mindennapjai.

A gladiátorviadatok és a kocsiversenyek.

Római emlékek Pannóniában.

A görög, római hadviselés (3 óra)

Görög hadviselés a marathóni csata példáján.

Nagy Sándor hadserege és hódításai.

Az ókor „tankjai”: Hannibál elefántjai.

Caesar légiói.

Képek a népvándorlás korából (3 óra)

A Római Birodalom szétesése.

A Hun Birodalom. Attila és hadjáratai: az ókor egyik legnagyobb csatája (a catalaunumi csata).

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (4 óra)

Fogalmak

öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, városállam, jósda, többistenhit, olümpiai játékok, monda, provincia, rabszolga, gladiátor, amfiteátrum, falanx, légió, népvándorlás.

Személyek: Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Nagy Sándor, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Attila.

Kronológia: Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 490 a marathóni csata, Kr. u. 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása.

Topográfia: Egyiptom, Nílus, Athén, Olümpia, Spárta, Itália, Róma, Pannónia, Aquincum, Marathón, Római Birodalom.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Egy szabadon választott pannóniai település megtekintése pl Aquincum;

Tabló vagy PPT készítése az ókori civilizációk kulturális örökségéről.

A Szépművészeti Múzeum egyiptomi kiállításának megtekintése.

Ókori témájú film vagy filmrészlet megtekintése és megbeszélése.

Képek gyűjtése és rendszerezése ókori épületekről.

Térképvázlat készítése egy ókori város jellegzetes épületeinek és közterületeinek (pl. piac, kikötő) feltüntetésével.

Egy ókori ütközet rekonstruálása (film, kép, ábra, térképvázlat segítségével).

A Szépművészeti Múzeum egyiptomi kiállítása néhány darabjának megtekintése és feldolgozása.

Helyi ókori tárgyú gyűjtemény néhány darabjának megtekintése és feldolgozása.

A kereszténység

Javasolt óraszám: 5 óra

Fejlesztési feladatok

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek
 - Jézus élete legfontosabb eseményeinek bemutatása.
 - Jézus erkölcsi tanításainak értelmezése.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A kereszténység fő jellemzőinek és elterjedésének bemutatása;

3. Önművelés

- A Héber Biblia máig ható innovációi: egyistenhit, tízparancsolat, heti pihenőnap;

Témakörök

Az Ószövetség népe (2 óra)

Az Ószövetség/Héber Biblia: Ábrahám és Mózes;

Az önálló zsidó állam alapítói: Dávid és Salamon története;

Jézus élete, tanításai és a kereszténység (2 óra)

Történetek az Újszövetségből;

A kereszténység főbb tanításai. A kereszténység elterjedése;

A keresztény hitélet színterei, jelképei és szertartásai;

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

egyistenhit, Biblia, Ószövetség/Héber Biblia, Újszövetség, zsidó vallás, keresztény vallás, keresztség és úrvacsora.

Személyek: Mózes, Dávid, Salamon, Jézus, Mária, József, Szent Péter és Szent Pál apostolok.

Topográfia: Jeruzsálem, Betlehem.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

A bibliai történeteket ábrázoló képek, művészeti alkotások gyűjtése.

Tematikus tabló összeállítása a zsidó és keresztény vallásról megadott szempontok alapján.

Képek gyűjtése bibliai helyszínekről.

Pál apostol missziós útjainak követése tematikus térképen.

A középkor világi

Javasolt óraszám: 15 óra

Fejlesztési feladatok

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A középkori kultúra főbb vonásai;

- A középkori páncélos lovag felismerése, fegyverzetének azonosítása képen, rekonstrukciós ábrán;

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A középkori és a mai életforma néhány jellegzetességének összehasonlítása;
 - A középkori hadviselés legalapvetőbb jellemzőinek bemutatása;
 - Az egyes középkori társadalmi rétegek életformája közti eltérések összehasonlítása;

3. Önművelés

- A középkori város és a falu összehasonlítása megadott szempontok alapján (pl. jellegzetes foglalkozások, életmód);

Témakörök

Élet a várban – egy magyar vár és uradalom bemutatásával (3 óra)

Királyok és nemesek

Várépítészlet – híres magyar középkori várak.

Egy uradalom működése, a falvak világa (a jobbágyok élete).

Élet a kolostorban – egy magyar kolostor bemutatásával (3 óra)

A középkori egyházszervezet. A szerzetesség és a kolostor.

Oktatás a középkorban.

Román és gótikus templomépítészlet – híres magyar középkori egyházi emlékek.

Élet a középkori városban – egy magyar város bemutatásával (3 óra)

A céhek.

A városi polgárok.

Városépítészlet – híres magyar középkori városok.

Könyvnyomtatás és reneszánsz.

A kereszties lovagok világa (3 óra)

Az iszlám–arab kihívás.

A nehézlovas harcmodor.

Keresztesek a Szentföldön.

A lovagi életforma és kultúra.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (3 óra)

Fogalmak

földesúr, lovag, nemes, uradalom, jobbágy, robot, pápa, szerzetes, bencés rend, pálos rend, kolostor, katolikus, román stílus, gótikus stílus, polgár, céh, iszlámvallás.

Személyek: Szent Benedek, Gutenberg, Mohamed.

Topográfia: Visegrád, Pannonhalma, Szentföld, Anglia,

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Alaprajz készítése vagy értelmezése egy középkori városról, uradalomról, várról vagy kolostorról.

Céhszabályzat vagy cégér készítése önállóan vagy társakkal.

Egy középkori ütközet rekonstruálása (film, kép, ábra, térképvázlat segítségével).

Beszámoló készítése egy lovagi tornáról és/vagy a lovagi erényekről.

Egy lehetséges karriertörténet bemutatása a középkorból (inasból céhmester, apródból lovag, jobbágyból püspök).

Montázs összeállítása a középkort idéző képekből megadott szempontok alapján (pl. foglalkozás, viselet, jelentős események stb.).

Tablókészítés a középkori magyar templomokról.

Képek és portrék az Árpád-kor történetéből

Javasolt óraszám: 29 óra

Fejlesztési feladatok

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek:

- A mondák és a valóság közötti kapcsolatok és ellentmondások felismerése;
- A tanult mondai történetek felidézése, legendák krónikák, históriás énekek cselekményeinek elmesélése;
- Történetek felidézése az Árpád-kori magyar történelemből; kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos források felhasználásával, tanári segítséggel;

2. Rendszerezés és alkalmazás:

- A tanult történelmi személyek jelentőségének felismerése;
- A tanult uralkodók elhelyezése az időszalagon;

3. Önművelés:

- Rekonstrukciós rajzok, ábrák elemzése és/vagy készítése a honfoglaló magyarok viseletéről, lakóhelyéről, fegyverzetéről;

Témakörök

Történetek a magyarok eredetéről (3 óra)

Eredettörténet a krónikákban: Hunor, Magor; Csaba királyfi;

Az Árpád-ház eredettörténete: Emese álma, vérszerződés.

Honfoglalás és kalandozások (3 óra)

Álmos és Árpád alakja a krónikákban.

A honfoglalás: Etelközből a Kárpát-medencébe.

Történetek a kalandozó magyarokról.

Szent István és a magyar állam (4 óra)

Géza és István alakja a krónikákban.

István harca Koppánnal és a koronázás.

Államalapítás: egyházszervezés, vármegyék és törvények.

Magyarország koronázási jelvényei (2 óra)

Szent Korona, palást, jogar, országalma

Árpád-házi királyportrék (6 óra)

Szent László, a lovagkirály.

Könyves Kálmán, a művelt király.

III. Béla, a nagyhatalmú király.

II. András és az Aranybulla

IV. Béla és a tatárjárás.

Árpád-kori szentek (3 óra)

Szent Gellért.

Szent Erzsébet.

Szent Margit.

Árpád-kori győztes harcok és csaták (3 óra)

A pozsonyi csata.

Német támadások nyugatról: felperzselt föld és a vértesi csata.

Nomád támadások keletről: a kerlési csata.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (5 óra)

Fogalmak

hunok, finnugor, törzs, vérszerződés, fejedelem, honfoglalás, székelyek, kalandozások, vármegye, tized, ispán, Szent Korona, tatárok/mongolok, kunok.

Személyek: Álmos, Árpád, Géza, I. (Szent) István, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, III. Béla, IV. Béla, Szent Gellért, Szent Erzsébet Szent Margit.

Kronológia: 895 a honfoglalás, 907 a pozsonyi csata, 997/1000–1038 István uralkodása, 1222 az Aranybulla kiadása, 1241–1242 a tatárjárás, 1301 az Árpád-ház kihalása.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Az Árpád-kori magyar történelem kiemelkedő alakjait ábrázoló képek gyűjtése internetről;

PPT vagy kiselőadás készítése Szent Lászlóról;

A történelmi alakok megjelenítése szerepjáttékkal egy konkrét történelmi helyzetben;

Információk gyűjtése és megbeszélése az Árpád-kor uralkodóiról, szentjeiről;

Múzeum, ill. Parlamenti látogatás során a Szent Korona és a koronázási jelvények megtekintése;

Képoszeállítás készítése a Szent Lászlót megőrkítő freskókból a Kárpát-medencében.

6. évfolyam

Heti óraszám	2 óra
Tanítási hetek száma	36 hét
Éves óraszám	72 óra

Témakörök:

Témakörök	Óraszám
Képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából	15 óra
Új látóhatárok	10 óra
Portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből	16 óra
Élet a kora újkori Magyarországon	6 óra
Forradalmak kora	6 óra
A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora	19 óra
Összesítés	72 óra

Tananyag- témakör

Képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából

Javasolt óraszám: 15 óra

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A mondák és a valóság közötti kapcsolatok és ellentmondások felismerése;
- Mondák, legendák, mesék olvasása, tartalmukból beszámolók, kiselőadások készítése;
- Dramatizálás, szerepjáték;

2. Rendszerezés és alkalmazás:

- Tematikus térkép értelmezése Nagy Lajos hódításairól, Hunyadi János hadjáratairól;

3. Önművelés

- A tanult történelmi személyek jelentőségének felismerése;

Témakörök

Magyar királyportrék a 14–15. századból (4 óra)

Károly és az aranyforint.

Nagy Lajos, a hódító.

Luxemburgi Zsigmond, a császár.

Hunyadi János, a törökverő (3 óra)

Hunyadi János, a sokoldalú hadvezér.

A nándorfehérvári diadal.

Hunyadi Mátyás, a reneszánsz uralkodó (4 óra)

Mondák és történetek Mátyás királyról.

A fekete sereg.

Mátyás reneszánsz udvara.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (4 óra)

Fogalmak

aranyforint, kormányzó, végvár, szekérvár, zsoldos.

Személyek: I. (Anjou) Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. (Hunyadi) Mátyás.

Kronológia: 1335 a visegrádi királytalálkozó, 1456 a nándorfehérvári diadal, 1458 1490 Mátyás uralkodása.

Topográfia: Lengyelország, Oszmán Birodalom, Csehország, Nándorfehérvár.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Mátyás, a reneszánsz uralkodó – beszámoló készítése a királyi udvarban tett képzeletbeli látogatásról;
Beszámolók, kiselőadások készítése
A Nemzeti Múzeum középkori magyar gyűjteménye néhány darabjának megtekintése és feldolgozása;
Látogatás a visegrádi várban és/vagy a királyi palotában;

Új látóhatárok

Javasolt óraszám: 10 óra

1. ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek
 - A nagy felfedezők útjainak bemutatása térképen;
 - A világkereskedelem útvonalainak bemutatása térkép segítségével;
2. Rendszerezés és alkalmazás:
 - A céhek és a manufaktúrák összehasonlítása;
3. Önművelés
 - Érvelés a vallási türelem mellett;

Témakörök

A földrajzi felfedezések (2 óra)

A felfedezők útjai.

A világkereskedelem kialakulása.

Gyarmatosítás Amerikában: az őslakosság sorsa, ültetvények és rabszolgák.

Korai kapitalizmus (2 óra)

A tőkés gazdálkodás kibontakozása és a polgárosodó életmód.

A manufaktúrák, a világkereskedelem kialakulása.

Az első bankok és tőzsdék.

A vallási megújulás (2 óra)

Egyházi reformtörekvések a kora újkorban.

Reformáció és katolikus megújulás.

Az anyanyelvi kultúra és oktatás felvirágzása magyar példák alapján.

Vallási türelem Erdélyben.

Az új világkép kialakulása (2 óra)

A természettudományok fejlődése: a kopernikuszi fordulat.

A középkorit felváltó világkép: a felvilágosodás

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

gyarmat, manufaktúra, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, bank, tőzsde, részvény, reformáció, református, evangélikus, ellenreformáció és katolikus megújulás, jezsuiták, vallási türelem, felvilágosodás.

Személyek: Kolumbusz Kristóf, Magellán, Luther Márton, Kálvin János, Károli Gáspár, Pázmány Péter, Kopernikusz.

Kronológia: 1492 Amerika felfedezése, 1517 a reformáció kezdete.

Topográfia: Spanyolország, India, Kína, London, Sárospatak

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Olyan termékek gyűjtése, vagy egyes terményekről kutatómunka alapján beszámoló, kiselőadás, PPT készítése, amelyek a földrajzi felfedezéseknek köszönhetően kerültek a világkereskedelembé.

Hasonlóságok és különbségek megállapítása a megismert felekezetek templomairól készült fotók alapján.

Információk gyűjtése a magyar reformáció néhány képviselőjéről.

Egy természettudós (pl. Kopernikusz, Newton) életének és munkásságának bemutatása: plakáton, prezentációval, kiselőadáson.

Táblázat/tabló készítése a középkor és az újkor világképének összehasonlításához megadott szempontok alapján.

A saját településen (vagy környékén) található különböző felekezetekhez tartozó templomok megtekintése.

Portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből

Javasolt óraszám: 16 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A török- és Habsburg-ellenes harcok hőseiről szóló történetek elbeszélése, irodalmi szövegek felidézése.

- II. Rákóczi Ferenc életútjának és személyiségének bemutatása.

- A három részre szakadt ország térképének értelmezése.

2. Rendszerezés és alkalmazás:

- A három részre szakadt ország és a fontosabb török hadjáratok bemutatása tematikus térképen.

3. Önművelés

- A mohácsi csata eseményeinek rekonstruálása animációs film és térkép alapján
- Milyen hatással volt a török uralom Magyarország gazdasági és kulturális életére?- bemutatása.

Témakörök

A török háborúk hősei (4 óra)

II. Lajos és a mohácsi csata.

Buda eleste és az ország három részre szakadása.

A várháborúk hősei (pl. Dobó; Zrínyi, a szigetvári hős).

Bocskai, Bethlen és Zrínyi (4 óra)

Bocskai István fejedelem, a hajdúk vezére.

Bethlen Gábor, Erdély fejedelme.

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér.

Buda visszavétele: a török kiűzése.

II. Rákóczi Ferenc és szabadságharc (3 óra)

Rákóczi fordultatos életpályája Munkácstól Rodostóig.

Történetek a Rákóczi-szabadságharc idejéből.

A szatmári béke: függetlenség helyett megbékélés a birodalommal.

Mária Terézia (3 óra)

Mária Terézia, a családjának és uralkodó.

Intézkedései Magyarországon.

A magyar huszárok és a berlini huszárcsíny.

Főúri kastélyok a művelődés szolgálatában (pl. Eszterháza, Gödöllő).

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (2 óra)

Fogalmak

szultán, janicsár, török hódoltság, kuruc, labanc, szabadságharc, trónfosztás.

Személyek: I. Szulejmán, II. Lajos, Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia.

Kronológia: 1526 a mohácsi csata, 1541 Buda eleste, 1552 Eger védelme, 1686 Buda visszafoglalása, 1703–1711 a Rákóczi-szabadságharc.

Topográfia: Mohács, Eger, Erdélyi Fejedelemség, Pozsony, Bécs.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Egy játékfilm megnézése és megbeszélése a törökellenes háborúk hőseiről és eseményeiről.

Egy a Rákóczi-szabadságharcot bemutató műalkotás (pl. festmény, népdal, regény) feldolgozása.

Vélemény megfogalmazása, vita a szatmári békéről.

A magyar huszárokról szóló történetek gyűjtése, elbeszélése.

A huszárok fegyverzetének és öltözetének bemutatása.

Képek gyűjtése főúri kastélyokról.

Képek, ábrázolások gyűjtése magyar végvárakról, kiállítás rendezése.

Élet a kora újkori Magyarországon

Javasolt óraszám: 6 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A kora újkori életmód összehasonlítása a maival;

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A török kori mezővárosok mindennapjainak bemutatása különböző források alapján;

3. Önművelés

- A 15. századi és a 18. század végi magyarországi etnikai viszonyok összehasonlítása táblázatban vagy diagramon szereplő adatok segítségével.

Témakörök

Élet a török hódoltság kori Magyarországon (2 óra)

A török uralom.

A mezőváros élete.

Szarvasmarha-kereskedelem.

Élet a 18. századi Magyarországon (2 óra)

Magyarország újranépesülése és újranépesítése.

Népek és vallások együttélése.

A barokk városépítészet

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

nemzetiség, ortodox, barokk

Topográfia: Debrecen, Temesvár

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Prezentáció vagy plakát készítése ősi magyar állatfajtákról.

Térképvázlat rajzolása vagy makett készítése egy mezővárosról.

Képek gyűjtése a magyarországi barokk építészetéről.

Egy barokk templom megtekintése, ill. virtuális sétával.

A török kori magyar kereskedelem fő irányainak és árucikkeinek nyomon követése tanári segítséggel a tematikus térkép felhasználásával.

Forradalmak kora

Javasolt óraszám: 6 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Vélemény megfogalmazása a technikai fejlődés előnyeiről és hátrányairól;

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A francia forradalom értékelése; pozitívumok és negatívumok azonosítása.

3. Önművelés

- Napóleon alakjának, történelmi szerepének megítélése különböző források alapján.

Témakörök

Ipari forradalom (2 óra)

Gyapotból pamut.

A textilipar fejlődése.

A gőzgép. Bányászat, gyáripar, vasútépítés.

Gyerekek és felnőttek mindennapjai egy iparvárosban.

Társadalmi-politikai forradalom (2 óra)

A köztársaság kísérlete Franciaországban.

A forradalmi terror.

Napóleon a császár és hadvezér.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

ipari forradalom, gyár, szabad verseny, tömegtermelés, munkanélküliség, forradalom, diktatúra.

Személyek: James Watt, Edison, Bonaparte Napóleon.

Kronológia: 1789 a francia forradalom, 1815 a waterlooi csata.

Topográfia: Párizs, Habsburg Birodalom, Oroszország, Nagy-Britannia.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

A manufaktúrák és a gyárak működésének összehasonlítása megadott szempontok alapján.

Beszélgetés a gyermekmunkáról.

Napóleon életútjáról beszámoló készítése.

A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora

Javasolt óraszám: 19 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- 1848. március 15-e eseményeinek felidézése képek, dokumentumok, visszaemlékezések, filmrészletek és/vagy dramatikus jelenetek segítségével.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A reformkor legfontosabb problémáinak bemutatása;
- A kiegyezés értékelése.

3. Önművelés

- A kor történelmi szereplőinek jellemzése; tevékenységük bemutatása.

- A szabadságharcot követő megtorlás néhány konkrét esetének bemutatása (aradi vértanúk, a zsidóságot sújtó közösségi büntetés)

Témakörök

A reformkor (4 óra)

Széchenyi István alkotásai.

A jobbágyfelszabadítás kérdése.

A magyar nyelv és a nemzeti kultúra ügye.

A forradalom (4 óra)

A március 15-i események és a 12 pont.

Kossuth Lajos szerepe.

Az áprilisi törvények.
A Batthyány-kormány

Képek a szabadságharc történetéből (4 óra)
Történetek a szabadságharc idejéből.
Görgei Artúr, a hadvezér.
A tavaszi hadjárat.
A Függetlenségi nyilatkozat.
A fegyverletétel és megtorlás – Arad.

A kiegyezés (4 óra)
Az ellenállás formái.
Deák Ferenc szerepe.
A kiegyezés megkötése.
Az Osztrák-Magyar Monarchia megszületése.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (3 óra)

Fogalmak

országgyűlés, közteherviselés, jobbágyfelszabadítás, sajtószabadság, cenzúra, miniszterelnök, honvédség, kiegyezés.

Személyek: Széchenyi István, Kossuth Lajos, Batthyány Lajos, Bem József, Görgei Artúr, Klapka György, Ferenc József, Deák Ferenc.

Kronológia: 1830–1848 a reformkor, 1848. március 15. a pesti forradalom, 1849. október 6. az aradi kivégzések, 1867 a kiegyezés.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Tabló/PPTkészítés a kor legfontosabb szereplőiről.
Képek gyűjtése Széchenyi gyakorlati tevékenységéről.
Folyamatábra készítése az európai és a magyar forradalmak események összefüggéseiről.
Kvíz készítése a március 15-i eseményekről és szereplőikről.
Kiselőadás, prezentáció készítése a szabadságharc egy híres csatájáról.
1848–49-es emlékhelyek felkeresése- tanulmányi sétá.
Történelmi portré készítése Széchenyi Istvánról és/vagy Kossuth Lajosról és/vagy Deák Ferencről.
Mikrotörténeti kutatás: egyéni sorsok feltérképezése, a szabadságharc pozitív szerepet betöltő nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevőinek bemutatása.

A 7-8. évfolyamban a nevelési-oktatási szakasz végére a tanulónak az alábbi továbbhaladási feltételeknek kell megfelelnie a differenciálás elvének érvényesülésével:

Történelmi ismeretek

- be tudja mutatni a különböző korok életmódjának és kultúrájának főbb vonásait és az egyes történelmi korszakokban élt emberek életét befolyásoló tényezőket;
- ismeri az újkori és jelenkori magyar történelem kiemelkedő alakjait, cselekedeteiket, illetve szerepüket a magyar nemzet történetében;
- fel tudja idézni az újkori és jelenkori magyar történelem legfontosabb eseményeit, jelenségeit, folyamatait, és fordulópontjait a 1849-től napjainkig;
- képes felidézni a magyar nemzet honvédő és szabadságharcait, példákat hoz a hazaszeretet, önfeláldozás és hősiesség megnyilvánulásaira;
- tisztában van a 19. és 20. század fontosabb politikai eszméivel és azok hatásaival;
- ismeri és be tudja mutatni a 19. és 20. századi modernizáció gazdasági társadalmi és kulturális hatásait Magyarországon és a világban;
- ismeri az első és a második világháború legfontosabb eseményeit, jellemzőit, valamint napjainkra is hatással bíró következményeit;
- fel tudja idézni az első és második világháború borzalmait, érveket tud felsorakoztatni a békére való törekvés mellett;
- ismeri a nemzetiszocialista és a kommunista diktatúrák főbb jellemzőit, az emberiség ellen elkövetett bűneiket, ellentmondásait és ezek következményeit, továbbá a velük szembeni ellenállás példáit;
- felismeri a különbségeket a demokratikus és a diktatórikus berendezkedések között, érvel a demokrácia értékei mellett;
- példákat tud felhozni arra, hogy a történelem során miként járultak hozzá a magyarok Európa és a világ kulturális, tudományos és politikai fejlődéséhez;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit néhány történelmi korszakban, beleértve a határon kívüli magyarság sorsát, megmaradásáért folytatott küzdelmét, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára és együttműködésére;
- valós képet alkotva képes elhelyezni Magyarországot az újkorban és jelenkorban az európai történelmi folyamatokban, valamint napjaink globális folyamataiban;
- ismeri hazája államszervezetét.

Ismeretszerzés és forráshasználat

- képes ismereteket szerezni személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek megfigyeléséből, olvasott és hallott, valamint a különböző médiumok által felkínált szöveges és képi anyagokból;
- többnyire tanári segítséggel kiemel lényeges információkat (kulcsszavakat, tételmondatokat) elbeszélő vagy leíró, illetve rövidebb magyarázó írott és hallott szövegekből és az ezek alapján megfogalmazott kérdésekre egyszerű válaszokat adni;
- megadott szempontok, tanári útmutatás alapján történelmi információkat gyűjt különböző médiumokból és forrásokból (könyvek, atlaszok, kronológiák,

könyvtárak, múzeumok, médiatárak, filmek; nyomtatott és digitális, szöveges és vizuális források);

- képes élethelyzetek, magatartásformák megfigyelésére és értelmezésére;
- megadott szempontok alapján tudja értelmezni és rendszerezni a történelmi információkat;
- felismeri, hogy melyik szöveg, kép, egyszerű ábra, grafikon vagy diagram kapcsolódik az adott történelmi témához;
- képen, egyszerű ábrán, grafikonon, diagramon ábrázolt folyamatot, jelenséget saját szavaival le tud írni;
- képes egyszerű esetekben forráskritikát végezni, valamint különbséget tenni források között típus és szövegösszefüggés alapján;
- össze tudja vetni a forrásokban található információkat az ismereteivel, párhuzamot tud vonni különböző típusú (pl. szöveges és képi) történelmi források tartalma között;
- meg tudja vizsgálni, hogy a történet szerzője résztvevője vagy kortársa volt-e az eseményeknek;
- egyszerű következtetéseket von le, és véleményt tud alkotni különböző források hitelességéről és releváns voltáról;

Tájékozódás térben és időben

- ismeri a nagy történelmi korszakok elnevezését és időhatárait, néhány kiemelten fontos esemény, jelenség és történelmi folyamat időpontját;
- használja az idő tagolására szolgáló kifejezéseket, történelmi eseményre, jelenségre, folyamatra, korszakra való utalással végez időmeghatározást;
- ismeretei segítségével időrendbe tud állítani történelmi eseményeket, képes az idő ábrázolására pl. időszalag segítségével;
- a tanult történelmi eseményeket, jelenségeket, személyeket, ikonikus szimbólumokat, tárgyakat, képeket hozzá tudja rendelni egy adott történelmi korhoz, régióhoz, államhoz;
- használ különböző történelmi térképeket a fontosabb történelmi események helyszíneinek azonosítására, egyszerű jelenségek, folyamatok leolvasására, értelmezésére, kontúrtérképen való elhelyezésére;
- egyszerű alaprajzokat, modelleket, térképvázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készít.

Szaktárgyi kommunikáció

- önállóan, valamint tanári segítséggel, folyamatos beszéddel képes eseményeket, történeteket elmondani, történelmi személyeket bemutatni, saját véleményt megfogalmazni;
- össze tudja foglalni saját szavaival hosszabb elbeszélő vagy leíró, valamint rövidebb magyarázó szövegek tartalmát;
- az általa gyűjtött történelmi adatokból, szövegekből rövid tartalmi ismertetőt tud készíteni;
- képes önálló kérdések megfogalmazására a tárgyalt történelmi témával, eseményekkel, folyamatokkal, kapcsolatban;
- képes rövid fogalmazások készítésére egy-egy történetről, történelmi témáról;
- különböző történelmi korszakok, történelmi és társadalmi kérdések tárgyalása során szakszerűen alkalmazza az értelmező és tartalmi kulcsfogalmakat, továbbá használja a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat;

- tud egyszerű vizuális rendezőket készíteni és kiegészíteni hagyományos vagy digitális módon (táblázatok, ábrák, tablók, rajzok, vázlatok) egy történelmi témáról;
- egyszerű történelmi témáról tanári útmutatás segítségével kiselőadást és digitális prezentációt állít össze és mutat be önállóan;
- egyszerű történelmi kérdésekről önálló, tárgyilagos véleményt tud megfogalmazni, állításait alátámasztja;
- meghallgatja és megérti - adott esetben elfogadja - mások véleményét, érveit;
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket.

Történelmi gondolkodás

- adott történetben különbséget tud tenni fikatív és valós, irreális és reális elemek között;
- képes megfigyelni, értelmezni és összehasonlítani a történelemben előforduló különböző emberi magatartásformákat és élethelyzeteket;
- a történelmi eseményekkel, folyamatokkal és személyekkel, valamint történelmi személyek cselekedeteivel kapcsolatban önálló kérdéseket és feltételezéseket tud megfogalmazni;
- a történelmi szereplők megnyilvánulásainak szándékot tulajdonít, álláspontjukat azonosítja;
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről, folyamatokról;
- felismeri és értékeli a különböző korokra és régiókra jellemző tárgyakat, alkotásokat, életmódokat, szokásokat, változásokat, képes azokat összehasonlítani egymással, illetve a mai korrallal;
- társadalmi és erkölcsi problémákat azonosít adott történetek, történelmi események, különböző korok szokásai alapján;
- példákat hoz a történelmi jelenségekre, folyamatokra;
- feltételezéseket fogalmaz meg néhány fontos történelmi esemény és folyamat feltételeiről, okairól és következményeiről, és tényekkel alátámasztja azokat;
- több szempontból képes megkülönböztetni a történelmi jelenségek és események okait és következményeit (pl. hosszú vagy rövid távú, gazdasági, társadalmi vagy politikai);
- felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van.

Kulcsfogalmak

Értelmező kulcsfogalmak többségét értő módon használja: történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség, értelmezés, történelmi nézőpont.

Tartalmi kulcsfogalmak többségét értő módon használja:

politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduradalom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom;
 társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, nemzet, népcsoport, életmód;
 gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés, falu, város;
 eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép.

7. évfolyam

Heti óraszám	2 óra
Tanítási hetek száma	36 hét
Éves óraszám	72 óra

Témakörök:

Témakörök	Óraszám
A modern kor születése	5 óra
A dualizmus kora: felzárkózás Európához	10 óra
Az első világháború és következményei	12 óra
Totális diktatúrák	6 óra
A Horthy-korszak	10 óra
A második világháború	12 óra
A megosztott világ	6 óra
Magyarország szovjetizálása	11 óra
Összesítés	72 óra

Tananyag- témakör

A modern kor születése

Javasolt óraszám: 5 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek
- A 20. század eleji nagyhatalmak azonosítása, és a korabeli világra gyakorolt hatásuk feltárása térképek és egyszerű ábrák segítségével.
2. Rendszerezés és alkalmazás
- A 19. századi politikai eszmék céljainak és jellemzőinek rendszerezése.
3. Önművelés
- A politikai eszmék legjellemzőbb gondolatait megjelenítő néhány egyszerű és rövid forrás értelmezése és azonosítása.

Témakörök

A nemzeti eszme és a birodalmak kora (2 óra)

A nemzeti eszme és a nemzetállamok Európája.

A világ nagyhatalmai és ellentéteik a 20. század kezdetén.

Gyarmatbirodalmak a világ térképén.

Politikai eszmék: liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus (2 óra)

A liberalizmus.

A konzervativizmus.

A szocializmus és kommunizmus eszméje.

A keresztényszocializmus.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

nacionalizmus, liberalizmus, konzervativizmus, demokrácia, szocializmus, kommunizmus, keresztényszocializmus.

Személyek: Bismarck, Marx.

Kronológia: 1871 Németország egyesítése.

Topográfia: Németország, Olaszország, Brit Birodalom, Amerikai Egyesült Államok, Japán.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Németország területi egyesítés előtt és utáni térképének összehasonlítása, értékelése önállóan vagy tanári segítséggel.

Kooperatív csoportmunkával magyarázatok keresése és azok megvitatása egyes államok létrejöttének és megerősödésének okaira (pl. Amerikai Egyesült Államok).

Ismerkedés, PPT vagy tablóképzítés nemzeti jelképekkel kapcsolatban (zászlók, himnuszok).

Összehasonlító táblázat készítése a korszak politikai eszméiről.

A dualizmus kora: felzárkózás Európához

Javasolt óraszám: 10 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A 20. század eleji és korunk életmódja közötti különbségek azonosítása.

- Kiselőadások, tanulói beszámolók készítése, meghallgatása.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A korszak ipari fejlődésének nyomon követése diagramok, táblázatok segítségével.

3. Önművelés

- A millenniumi Budapest bemutatása.

- A dualizmus kori vidék és város lakóinak és életmódjának bemutatása.

Témakörök

A modernizálódó Magyarország (4 óra)

Magyar feltalálók és találmányok, az ipar fejlődése.

Vasútépítés, folyószabályozás.

Egy világváros kiépülése – az urbanizáció Budapest példáján.

A millenniumi Magyarország (4 óra)

A soknemzetiségű ország.

A zsidó emancipáció, a hazai zsidóság szerepe a magyarországi modernizációban.

A cigányság helyzete, hagyományos mesterségek.

A millenniumi ünnepek.

A legjelentősebb kulturális alkotások.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

közös ügyek, dualizmus, MÁV, Millennium, emancipáció, urbanizáció.

Személyek: Andrássy Gyula.

Kronológia: 1896 a Millennium.

Topográfia: Budapest.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Képes beszámoló (prezentáció) készítése a korszak valamely jeles magyar tudósáról, feltalálójáról.

Képek gyűjtése a dualizmus kori társadalmi csoportok és nemzetiségek életéről.

Képgyűjtemény (tabló) összeállítása a millenniumi Budapestről internetes források alapján.

Az első világháború és következményei

Javasolt óraszám: 12 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A háborús körülményeket bemutató különböző típusú források gyűjtése, feldolgozása.

- Európa háború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a változások értelmezése.

- A történelmi Magyarország szétesésének bemutatása térképen az elcsatolt területek történelmi megnevezésével.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A fontosabb hadviselő országok csoportosítása a szövetségi rendszerek szerint.
- Az első világháborús hadviselés összehasonlítása a korábbi háborúkéval.

3. Önművelés

- Vélemény megfogalmazása a történelmi Magyarország felbomlásának okairól.
- A trianoni békediktátum területi és demográfiai következményeinek értékelése.

Témakörök

Az első világháború, Magyarország a háborúban (4 óra)

A halálos lövés: a világháború kirobbanása.

A hadviselő felek: az antant és a központi hatalmak.

Az állóháború.

Magyarok a világháborúban.

A háterszág megpróbáltatásai.

Lenin és a bolsevik hatalomátvétel

Magyarország 1918–1919-ben (3 óra)

A forradalmi kísérlet – elhibázott kül- és katonapolitika.

Magyarország megszállásának folyamata.

A tanácsköztársaság hatalomra kerülése és bukása.

Az ellenforradalom.

A trianoni békediktátum (3 óra)

A Párizs környéki békék alapelvei, a vesztesek büntetése.

A trianoni békediktátum – a megcsönkített Magyarország.

Magyarország területi, népességi és gazdasági veszteségei.

A kisantant.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (2 óra)

Fogalmak

antant, központi hatalmak, front, állóháború, háterszág, bolsevik, tanácsköztársaság, vörösteror, fehér különítményes megtorlások, kisantant.

Személyek: Tisza István, Lenin, Károlyi Mihály, Horthy Miklós.

Kronológia: 1914–1918 az első világháború, 1917 a bolsevik hatalomátvétel, 1920. június 4. a trianoni békediktátum.

Topográfia: Szarajevó, Szerbia, Doberdó, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Burgenland, Erdély, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia, Ausztria.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Vita a háború okairól.

Grafikonok, táblázatok elemzése a háború legfontosabb adatairól csoportmunkában (pl. résztvevők száma, veszteségek, háborús kiadások, fegyverek száma stb.).

Első világháborús emlékhelyek és emlékművek, sírhelyek feltérképezése és felkeresése a lakóhelyen és környékén.

Első világháborús kiállítás megtekintése.

Első világháborús katonadalok gyűjtése és eléneklése.

Trianon a gyermek szemével – kortárs visszaemlékezések felkutatása és megbeszélése.

Totális diktatúrák

Javasolt óraszám: 6 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A kommunista Szovjetunió és a nemzetiszocialista Németország jellemzőinek azonosítása képi és szöveges forrásokban.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A totális diktatúrák összehasonlítása (pl. jelképek, ideológiák, hatalmi eszközök).

3. Önművelés

- Érvelés a 20. század kirekesztő ideológiáival szemben.

Témakörök

A kommunista Szovjetunió (2 óra)

Lenin és Sztálin diktatúrája.

Az államosítás.

A terror és a munkatáborok.

A nemzetiszocialista Németország (3 óra)

A nemzetiszocializmus: fajelmélet és antiszemitizmus.

A náci hatalomátvétel, a hitleri diktatúra és terror.

A hitleri Németország terjeszkedése: Ausztria és Csehszlovákia.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

személyi kultusz, GULAG, totális állam, nemzetiszocializmus, antiszemitizmus, fasizmus.

Személyek: Sztálin, Hitler.

Kronológia: 1933 a náci hatalomátvétel.

Topográfia: Szovjetunió, Szibéria (munkatáborok).

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

GULÁG táborok és a náci koncentrációs táborok helyszíneinek térképen való azonosítása.

Film vagy filmrészletek megtekintése a nemzetiszocialista és/vagy a kommunista diktatúráról.

Horthy-korszak

Javasolt óraszám: 10 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A Horthy-korszak gazdasági, kulturális, politikai és társadalmi eredményeinek és problémáinak felidézése.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- Az antiszemitizmus megnyilvánulásainak azonosítása források alapján.

3. Önművelés

- Magyarország külpolitikai céljainak és lehetőségeinek bemutatása.

- A társadalmi változások bemutatása szöveges és képi források alapján.

- A korszak egy kiemelkedő személyiségének bemutatása.

Témakörök

A politika irányai (4 óra)

Horthy, a kormányzó.

Antikommunizmus és revíziós törekvések.

A politikai antiszemitizmus.

Bethlen István miniszterelnöksége.

Külpolitikai kényszerpályák.

Gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés (4 óra)

Gazdasági eredmények.

Az oktatás, a kultúra és a tudomány néhány kiemelkedő képviselője.

Társadalmi rétegződés és érintkezési formák Magyarországon.

Életmód, szabadidő, sport

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

revízió, numerus clausus, pengő.

Személyek: Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Szent-Györgyi Albert.

Kronológia: 1920–1944 a Horthy-korszak.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Vázlatkészítés idézetek és képi források felhasználásával a Horthy-korszak társadalmáról.

Képes beszámoló (prezentáció) készítése a korszak jeles személyiségeinek egyikéről.
Plakátok, korabeli történetek, versek, dalok gyűjtése a revíziós törekvésekről.
Fotók, illusztrációk gyűjtése az ipar (közlekedés) modernizációjáról.
Képek gyűjtése az oktatás, a tudomány, a sportélet új intézményeiről

A második világháború

Javasolt óraszám: 12 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A második világháború fordulópontjainak felidézése.
- A háború fegyvereinek és borzalmainak bemutatása különböző források alapján.
- A magyar honvéd helytállásának felidézése források alapján.
- Példák gyűjtése az ellenállás és embermentés formáira.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A nemzetiszocialista Németország és a kommunista Szovjetunió szerepének feltárása a háború kirobbantásában.
- Magyarország területi változásait és világháborús részvételét, valamint a második világháború főbb eseményeit bemutató térképek értelmezése.

3. Önművelés.

- A magyar külpolitika háború előtti és alatti törekvéseinek és mozgásterének bemutatása.
- Ítélet megfogalmazása a második világháborús népiirtásokról és háborús bűnökről.

Témakörök

Háború földön, tengeren és levegőben. (3 óra)

A hadviselő felek: a tengelyhatalmak és a szövetségesek.

Sztálin-Hitler paktum, kezdeti német sikerek.

A háború európai frontjai és a csendes-óceáni hadszíntér.

Fordulatok a háborúban: Sztálingrád és Normandia, Berlin, az atombomba.

Európa felosztása.

Magyarország a világháború idején (3 óra)

A revíziós eredmények

A Szovjetunió elleni háború – a 2. magyar hadsereg a Donnál.

Német megszállás.

A kiugrási kísérlet és a nyilas hatalomátvétel.

A hadszíntérré vált Magyarország.

A háború borzalmi (2 óra)

A totális háború.

A világháború fegyverei.

A hátszín szenvedései.

Az ellenállás formái.

A bombázások és városi harcok – Budapest példáján.

A holokauszt (2 óra)

A náci koncentrációs és megsemmisítő táborok.

Az európai és magyarországi zsidótörvények.

Kísérlet az európai és a magyar zsidóság és cigányság elpusztítására.

Áldozatok és bűnösök, felelősség és embermentés: néhány kiemelkedő példa.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

tengelyhatalmak, szövetségesek, bécsi döntések, nyilasok, totális háború, holokauszt, gettó, deportálás, koncentrációs tábor, zsidótörvények.

Személyek: Franklin D. Roosevel, Churchill, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Salkaházi Sára.

Kronológia: 1939–1945 a második világháború, 1941. június a Szovjetunió megtámadása, 1944. március 19. Magyarország német megszállása, 1945. április a háború vége Magyarországon.

Topográfia: Sztálingrád, Normandia, Hirosima, Don-kanyar, Auschwitz.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Képek gyűjtése a német haderő és a szövetségesek magyarországi pusztításának eszközeiről és helyszíneiről.

Ismeretek szerzése és megvitatása a holokauszt történetét feldolgozó gyűjtemények, online adatbázisok segítségével (pl. látogatás a Holokauszt Emlékközpontban).

A holokausztról szóló visszaemlékezések, irodalmi és filmfeldolgozások egy-egy részletének megbeszélése.

Példák gyűjtése az ellenállás és embermentés formáira.

Egy magyarországi embermentő (pl. Boldog Salkaházi Sára) tevékenységének megismerése és értékelése.

Második világháborús emlékhelyek, emlékművek és sírhelyek feltérképezése és felkeresése a lakóhelyen és környékén.

A megosztott világ

Javasolt óraszám: 6 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- A hidegháborús korszak alapvető jellemzőinek, történelmi szereplőinek azonosítása képek, szöveges források alapján.

- Gyűjtött információk értelmezése a hidegháború korának néhány világpolitikai válságáról (pl. Korea, Kuba, Berlin).

- Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése a két szuperhatalom fegyverkezési versenyéről diagramok, táblázatok, képek és térképek segítségével.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A második világháború után kialakult világrendet bemutató térkép áttekintése és értelmezése.
- A nyugati demokrácia és a szovjet diktatúra összehasonlítása.

3. Önművelés

- A nyugati világ és a keleti blokk életkörülményeinek összehasonlítása.
- A hidegháború korabeli és a mai világhatalmi viszonyok összehasonlítása.

Témakörök

A hidegháború (3 óra)

A kétpólusú világ – a vasfüggöny leereszkedése.

Németország kettéosztása.

Fegyverkezési verseny a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok között.

Hidegháborús konfliktusok: Korea, Kuba.

A Nyugat (2 óra)

A nyugati demokrácia és piacgazdaság.

A jóléti társadalom.

Az új tömegkultúra kialakulása

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), hidegháború, vasfüggöny, berlini fal, szuperhatalom, Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, piacgazdaság, jóléti állam.

Személyek: Hruscsov, Kennedy.

Kronológia: 1947 a párizsi béke, a hidegháború kezdete, 1948 Izrael Állam megalapítása.

Topográfia: Berlin, Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK), Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Észak- és Dél-Korea, Kuba.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

A jóléti állam jellemzőinek összegyűjtése és értékelése.

Internetes és egyéb források alapján képes gyűjtemény összeállítása az új tömegkultúra jellemző tárgyairól, eseményeiről.

Poszterek készítése a nyugati és keleti blokk országainak életmódjáról.

Kiselőadás tartása egy hidegháborús konfliktusról.

Magyarország szovjetizálása

Javasolt óraszám: 11 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Magyarország szovjet megszállása következményeinek felidézése

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A tömeges deportálások jellemzőinek azonosítása visszaemlékezések és egyéb források alapján.

3. Önművelés

- A Rákosi-rendszer jellemzőinek, bűneinek azonosítása források, képek, filmrészletek alapján.

- A határon túli magyarok megpróbáltatásainak bemutatása különböző források alapján.

Témakörök

A kommunista diktatúra kiépítése Magyarországon (3 óra)

Háborús pusztítás és szovjet megszállás, deportálások a szovjet munkatáborokba.

Bűnbakká tett németek és magyarok – kitelepítések, lakosságcsere.

Az 1945-ös és 1947-es választások.

Egypártrendszer, államosítás, diktatúra.

A Rákosi-diktatúra (3 óra)

Az ÁVH működése.

A személyi kultusz.

Az egyházüldözés.

A tervgazdaság működése.

Deportálások „békeidőben”(3 óra)

A deportálások és üldözések okai.

A határon túli magyarok megpróbáltatásai: deportálások Csehszlovákiában; szovjet, román és jugoszláv munkatáborok.

Magyarországi kitelepítések és munkatáborok.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (2 óra)

Fogalmak

malenkij robot, államosítás, tervgazdaság, Államvédelmi Hatóság (ÁVH).

Személyek: Kovács Béla, Rákosi Mátyás, Mindszenty József.

Kronológia: 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra.

Topográfia: Recsk, Hortobágy, Duna-delta.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Jelszavak, csasztuskák, viccek gyűjtése a Rákosi-diktatúra idejéből.

Új iparvárosok azonosítása térképen.

Egy játékfilm vagy filmrészlet megtekintése a korszakból vagy a korszakról.

Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról.

Kitelepítésekről, deportálásokról szóló visszaemlékezések részleteinek közös feldolgozása.

8. évfolyam

Heti óraszám	2 óra
Tanítási hetek száma	36 hét
Éves óraszám	72 óra

Témakörök:

Témakörök	Óraszám
A forradalomtól az ezredfordulóig	26 óra
Együttélés a Kárpát-medencében	9 óra
Népesedés és társadalom	5 óra
A demokratikus állam	7 óra
Régiók története	15 óra
Mérlegen a magyar történelem	10 óra
Összesítve	72 óra

Tananyag- témakör

A forradalomtól az ezredfordulóig

Javasolt óraszám: 26 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Az 1956-os forradalom és szabadságharc utáni megtorlások kegyetlenségének bemutatása példákon keresztül.
- A rendszerváltoztatás jelentőségének, következményeinek bemutatása.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- Érvék gyűjtése a Kádár-rendszer diktatórikus jellegének alátámasztására.
- A Kádár-rendszerrel szóló különböző jellegű források elemzése, értelmezése.
- A magyar történelem legfontosabb politikai eseményeinek időrendbe állítása a rendszerváltoztatástól napjainkig.

3. Önművelés

- Beszámolók készítése az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseiről.
- A Kádár-rendszer és napjaink életkörülményeinek összehasonlítása.

Témakörök

Az 1956-os forradalom és szabadságharc (5 óra)

Október 23., a forradalom kirobbanása.

A pesti srácok és szabadsághősök.

A forradalom lakóhelyünkön és környékén.

Szovjet tankokkal a népakarat ellen.

A forradalom jelképei.

A magyar forradalom a világtörténelem színpadán.

A kádári diktatúra (4 óra)

A kádári megtorlás.

A pártállam működése: az elnyomás változó formái.

Ellenőrzött társadalom, tömegszervezetek.

Élet a Kádár-rendszerben (4 óra)

A paraszti gazdaságok felszámolása, téészesítés.

A szocialista modernizáció – „a legvidámabb barakk”.

A hiánygazdaság.

A második gazdaság kiépülése.

Életszínvonal-politika és eladósodás.

A kétpólusú világ megszűnése és a rendszerváltoztatás Magyarországon (5 óra)

A Szovjetunió és a szocialista rendszer országainak válsága.

Az ellenzék megszerveződése Magyarországon.

A tárgyalásos rendszerváltoztatás.

A kétpólusú világ megszűnése.

Az első szabad országgyűlési és önkormányzati választás.

Antall József kormánya

Magyarország a rendszerváltoztatás után (4 óra)

A demokrácia és a piacgazdaság kiépítése.

A többpártrendszer működése.

Gazdasági válság és felzárkózás – vesztesek és nyertesek.

A társadalom átalakulása.

Magyarország NATO-tagsága.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre, múzeumlátogatásra (4 óra)

Fogalmak

Molotov-koktél, sortűzek, munkásörtség, Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelészövetkezet, háztáji, maszek, gulyáskommunizmus, rendszerváltoztatás, privatizáció, jogállam, többpártrendszer.

Személyek: Nagy Imre, Kádár János, Gorbacsov, Reagan, II. János Pál, Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor.

Kronológia: 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. november 4. a szovjet támadás, 1956–1989 a Kádár-rendszer,

1989–1990 a rendszerváltoztatás, 1990 az első szabad választások, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1999 Magyarország belép a NATO-ba.

Topográfia: Corvin köz, Mosonmagyaróvár.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Kooperatív technika felhasználásával Információgyűjtés a „pesti srácokról”.

Térkép-vázlat készítése - esetlegesen tanári segítséggel - az 1956-os események budapesti helyszíneiről.

Lehetőség szerint Interjú vagy dokumentumok alapján képzeletbeli riport készítése egy 1956-os visszaemlékezővel.

1956-os emlékhelyek és emlékművek, sírok feltérképezése a lakóhelyen és környékén.

Az 1956-os forradalom és a Kádár-rendszer korszakával kapcsolatos játékfilm/filmrészlet megtekintése és értelmezése.

Tablókészítés az úttörő mozgalom jellemzőiről a világnézeti nevelésben betöltött szerepéről.

Gazdasági és társadalmi diagramok, grafikonok elemzése a szocializmus válságának időszakából.

Retró-kiállítás rendezése, illetve prezentáció készítése arról, hogy mi mindent lehetne egy retró-kiállítás keretén belül megmutatni.

Családi emlékek bemutatása, visszaemlékezések gyűjtése, interjú készítése tanári útmutatás alapján a Kádár-rendszerrel és a rendszerváltoztatás időszakából.

Együttélés a Kárpát-medencében

Javasolt óraszám: 9 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Példák gyűjtése a határon túli magyarság életéből a hűsége és helytállásra.

- Példák gyűjtése a Kárpát-medence népeinek együttműködésére és konfliktusaira a történelem során.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A határon túli magyarság története főbb fordulópontjainak áttekintése 1920-tól napjainkig.
- Kárpát-medence 1910-es és 1990 utáni etnikai térképének összehasonlítása a magyarság és a nemzetiségek elhelyezkedése szempontjából.
- A magyarországi nemzetiségek 19-20. századi története főbb jellemzőinek, fordulópontjainak felidézése.

3. Önművelés

- A határon túli magyar kisebbségi lét nehézségeinek bemutatása.
- Példák gyűjtése a nemzeti összetartozás megnyilvánulásairól az anyaországi és a határon túli magyarság kapcsolatában.

Témakörök

A határon túli magyarok (4 óra)

Határon túli magyarlakta területek.

Fordulópontok a határon túli magyarok történetében: a történelmi Magyarország felosztása, a revízió, magyarellenes megtorlások, rendszerváltoztatás.

A kisebbségi lét nehézségei egykor és ma: adminisztratív intézkedések és mindennapok.

Kivándorlás és asszimiláció.

A magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig (3 óra)

Magyarország nemzetiségi arányainak változása.

Az asszimiláció folyamata.

Fordulópontok a nemzetiségek történetében: 1848–49-es szabadságharc, a történelmi Magyarország felosztása, a magyarországi németek kitelepítése.

A hazai cigány/roma népesség története.

A nemzetiségi jogok a mai Magyarországon.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

kitelepítés, asszimiláció.

Személyek: Esterházy János, Márton Áron.

Kronológia: 1944–1945 magyarellenes atrocitások.

Topográfia: Szlovákia, Ukrajna.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Kiselőadás készítése egy példamutató életút (pl. Esterházy János, Márton Áron) fordulópontjairól.

Beszámoló készítése az erdélyi falurombolási tervről (pl. Bözödújfalú).

Amennyiben van rá lehetőség a határon túli területek meglátogatása tanulmányi kirándulás kereteiben (pl. Határtalanul program).

Az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki magyarok életviszonyainak összehasonlítása egymással és a hazai viszonyokkal.

Tablő vagy prezentáció készítése a hazai cigányság korabeli életmódjáról.

Népesedés és társadalom

Javasolt óraszám: 5 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Információk gyűjtése az élelemtermelés fejlődéséről (például régészeti leletek alapján).
- Hasonlóságok és különbségek megállapítása az egyes népesedési korszakok és folyamatok között.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A népesedés nagy korszakainak és azok jellemzőinek felidézése.
- A népességváltozás okainak és következményeinek bemutatása.

3. Önművelés

- Vita a modern kori demográfiai folyamatokról és azok várható hatásairól.

Témakörök

A hagyományos/ agrártársadalmak (2 óra)

Letelepedés és élelemtermelés: növénytermesztés és állattenyésztés.

Önellátás, árutertermelés, kereskedelem.

A népességnövekedés korlátai.

A hagyományos társadalom (hierarchia és család).

A modern/ipari társadalmak (2 óra)

Az ipari forradalmak hatásai: népességrobbanás és városiasodás.

Népességnövekedés a fejlődő és népességfogyás a fejlett világban.

A migráció.

A modern/ipari társadalom (egyenjogúság és individualizmus).

A női szerepek változásának áttekintése a történelem során.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

házasítás, nagy pestisjárvány, népességrobbanás, migráció, multikulturalizmus, terrorizmus, globalizáció.

Személyek: Semmelweis Ignác.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

A népesedéstörténet statisztikai adatainak értelmezése, csoportosítása és felhasználása állítások alátámasztására vagy cáfolására tanári segítséggel.

Kooperatív csoportmunkában fiktív napló készítése különböző korban és társadalmi helyzetben élő nők életéről, mindennapjairól.

Beszélgetés a népességnövekedés és csökkenés okairól és hatásairól.

A migráció okainak és hatásainak megvitatása.

A demokratikus állam

Javasolt óraszám: 7 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Csoportos szerepjáték demokratikus döntéshozatalról (pl. az athéni demokráciában).
- Áttekintő ábra értelmezése a magyarországi államszervezetről és a választási rendszerről.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- Demokratikus döntéshozatal ábrázolása egy folyamatában.
- A brit parlamentáris és az amerikai elnöki rendszer összehasonlítása.
- Áttekintő ábra értelmezése a magyarországi államszervezetről és a választási rendszerről.

3. Önművelés

- A demokrácia kialakulása, állomásainak felidézése és működésének jellemzése a különböző történelmi korszakokban.

Témakörök

A modern demokrácia gyökerei (3 óra)

Az athéni demokrácia működése.

A parlamentáris rendszer működése Nagy-Britanniában.

Az elnöki rendszer működése az Amerikai Egyesült Államokban.

A modern magyar állam (3 óra)

Az Alaptörvény.

Az Országgyűlés, a kormány és az igazságszolgáltatás.

Az országgyűlési és önkormányzati választási rendszer.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (1 óra)

Fogalmak

népgyűlés, hatalmi ágak, alkotmány, elnök, általános választójog.

Személyek: Periklész, George Washington.

Kronológia: Kr. e. 5. sz. az athéni demokrácia fénykora, 1776 az amerikai Függetlenségi nyilatkozat, 2012 Magyarország Alaptörvénye.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Csoportos szerepjáték demokratikus döntéshozatalról (pl. az athéni demokráciában).
Demokratikus döntéshozatal ábrázolása egy folyamatában.

Régiók története

Javasolt óraszám: 15 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Az Európai Unió céljainak felidézése.
- Az európai integráció eredményeinek és problémáinak áttekintése.

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A közép-európai régió középkori, újkori és mai térképeinek összehasonlítása.
- A közép-európai népek helyzetének összehasonlítása a középkortól napjainkig.
- Az Amerikai Egyesült Államok szuperhatalmi helyzetének elemzése és értékelése katonai, politikai, gazdasági és kulturális téren.
- Kína világgazdasági és világpolitikai szerepének megvitatása.

3. Önművelés

- A közel-keleti konfliktusról megfogalmazott álláspontok és érvek azonosítása, beszélgetés a békés megoldási módokról.

Témakörök

Magyarország és az Európa Unió (3 óra)

Az Európai Unió születése és bővülése.

Az európai integráció céljai, eredményei és gondjai.

Magyarország európai uniós tagsága.

Közép-Európa (2 óra)

A régió sajátosságai (jellemzően kontinentális helyzet, birodalmi függés és nemzeti sokszínűség).

A második világháború hadszíntere.

A szovjet megszállás.

A visegrádi együttműködés.

Az Amerikai Egyesült Államok (2 óra)

Az Amerikai Egyesült Államok létrejötte.

Az amerikai polgárháború okai és eredményei.

Az Amerikai Egyesült Államok világhatalommá válása.

India (2 óra)

Az indiai civilizáció vallási és kulturális alapjai.

A brit gyarmati uralom.

Gandhi és a függetlenségi mozgalom.

A jelenkori India ellentmondásai.

Kína (2 óra)

A kínai civilizáció vallási és kulturális alapjai.

Kína félgymarmati sorban.
A japán megszállás.
Mao Ce-tung és a kommunista diktatúra.
A gazdasági óriás.

A Közel-Kelet (2 óra)
Az Oszmán Birodalom felbomlása.
Izrael állam létrejötte.
Az olaj szerepe a régió történetében.
Az iszlám és az iszlamizmus.
Etnikai, vallási és gazdasági törésvonalak.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

integráció, euró, Európai Unió, visegrádi együttműködés, polgárháború, nagy fal, hinduizmus, buddhizmus, kasztrendszer, Korán.

Személyek: Lincoln, Gandhi, Mao Ce-tung.

Kronológia: 1957 a római szerződés, 1992 a maastrichti szerződés, 2004 Magyarország belép az Európai Unióba.

Topográfia: Brüsszel, Lengyelország, Csehország, Közel-Kelet, Izrael.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Információk gyűjtése a visegrádi együttműködés előzményeiről és jelenlegi tartalmáról. Az Amerikai Egyesült Államok világhatalmi szerepének elemzése gazdasági adatsorok segítségével.

Különböző források gyűjtése az indiai és kínai civilizáció történetéből, ezek alapján ismertető, prezentációk készítése.

Az Oszmán Birodalom, valamint a Közel-Kelet területi változásainak nyomon követése történelmi térképeken.

Beszámolók, prezentációk készítése az arab-izraeli konfliktusról (pl. az izraeli határ változásai, az olajválság).

Mérlegen a magyar történelem

Javasolt óraszám: 10 óra

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- Levert szabadságharcaink értékelése az utóbb elért eredmények alapján.

- Érvék gyűjtése a Habsburg Birodalomhoz tartozásunk előnyei és hátrányai mellett a 18. században és a 19. század első felében

2. Rendszerezés és alkalmazás

- A Magyar Királyság középkori sikeressége okainak felidézése.

3. Önművelés

- Valamely területen kiemelkedő eredményt elérő magyarok tevékenységének felidézése, bemutatása.

Témakörök

Lábnymaink a nagyvilágban (4 óra)

Világjáró magyarok (utazók, felfedezők).

Tudósok és feltalálók (pl. informatika, autóipar, úrkutatás).

Világgraszoló sportsikerek – magyarok az olimpiákon.

Magyar művészek a világban.

A magyar megmaradás kérdései (4 óra)

Magyarország, mint szuverén európai hatalom a középkorban.

A török kor: a középkori örökség pusztulása és az etnikai arányok romlása.

Az Osztrák-Magyar Monarchia, a Közép-Európát sikeresen egyesítő birodalom.

Trianon máig tartó hatásai: a kisállami lét kényszerpályái a nagyhatalmak árnyékában.

Új típusú kapcsolatépítés a rendszerváltoztatás után a kisebbségbe került magyarsággal.

A magyar megmaradás titkai: szabadságharcok, békés építkezés.

Összefoglalásra, rendszerezésre, beszámolókra, számonkérésre (2 óra)

Fogalmak

Javasolt személyek (altémánként 1-2): Julianus barát, Kőrösi Csoma Sándor, Magyar László; Neumann János, Csonka János, Galamb József, Kármán Tódor; Papp László, Puskás Ferenc, Egerszegi Krisztina, Balczó András; Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Korda Sándor.

Javasolt tevékenység a differenciálás elvének figyelembevételével

Világjáró magyar utazókról szóló beszámolók készítése.

Kiselőadások, bemutatók készítése magyar tudósokról, feltalálókról, találmányokról, olimpiákonokról, művészekről.

Referátum készítése egy magyar Nobel-díjas tudósról (pl. Szent-Györgyi Albert, Gábor Dénes stb.).

Prezentáció készítése egy sikeres magyar sportolóról.

Példák gyűjtése kisebbségben élő magyarság megmaradásáért folytatott küzdelem formáira és képviselőire.